

Even uw aandacht...

*Deze 'smaakmaker' laat u toe kennis te maken met dit werk.
Dit tekstfragment mag niet gebruikt worden voor opvoering. Het
mag niet worden gedownload, afgedrukt of verder verspreid.
Indien deze smaakmaker u bevalt, raden we u aan het volledige
toneelstuk te ontfemen en te lezen voor u tot de aankoop van
boekjes voor opvoering beslist.*

Veel leesplezier!

ROMANIE

Een evocatie voor twee stemmen

door

Jan Lampo

1880

Toneelfonds J. Janssens – Antwerpen

1997

Nr. 2378

OPVOERINGSRECHT

Het opvoeringsrecht wordt verkregen na aankoop van tenminste TWEE tekstboekjes bij de uitgever en na betaling van de verschuldigde opvoeringsrechten aan:

S.A.B.A.M.
Aarlenstraat 75-77
1040 Brussel
www.sabam.be

Na aankoop van het verplicht aantal boekjes krijgt men van de uitgever een aanvraagformulier dat, degelijk ingevuld, minstens vier weken de opvoering(en) naar S.A.B.A.M. moet worden gestuurd.

Men is volgens de Auteurswet strafbaar als men gebruik maakt van gekregen, gehuurde, geleende of gekopieerde boekjes.

Wanneer men niet voldoet aan de hier opgesomde voorwaarden, worden de geldende opvoeringsrechten met 100% verhoogd.

Voor Nederland wende men zich tot:

Stichting Bredero Auteursrechtenbureau
Valeriaanstraat 13
1562 RP Krommenie
www.stichtingbredero.nl

BELANGRIJKE OPMERKING !

Alle rechten voorbehouden. Iedereen die toestemming verkreeg het stuk op te voeren moet de naam van auteur vermelden in alle publicaties die n.a.v. de voorstellingen verschijnen.
De auteursnaam moet onmiddellijk onder de titel vermeld worden, in een lettertype minstens half zo groot als dat van de titel, maar minstens twee keer zo groot als dat waarin de naam van de vertaler, regisseur en spelers wordt vermeld.

Wettelijk depot D/1997/0220/020
ISBN- 978- 90-385-04926

© 1997 Toneelfonds J. Janssens/Jan Lampo
www.toneelfonds.be

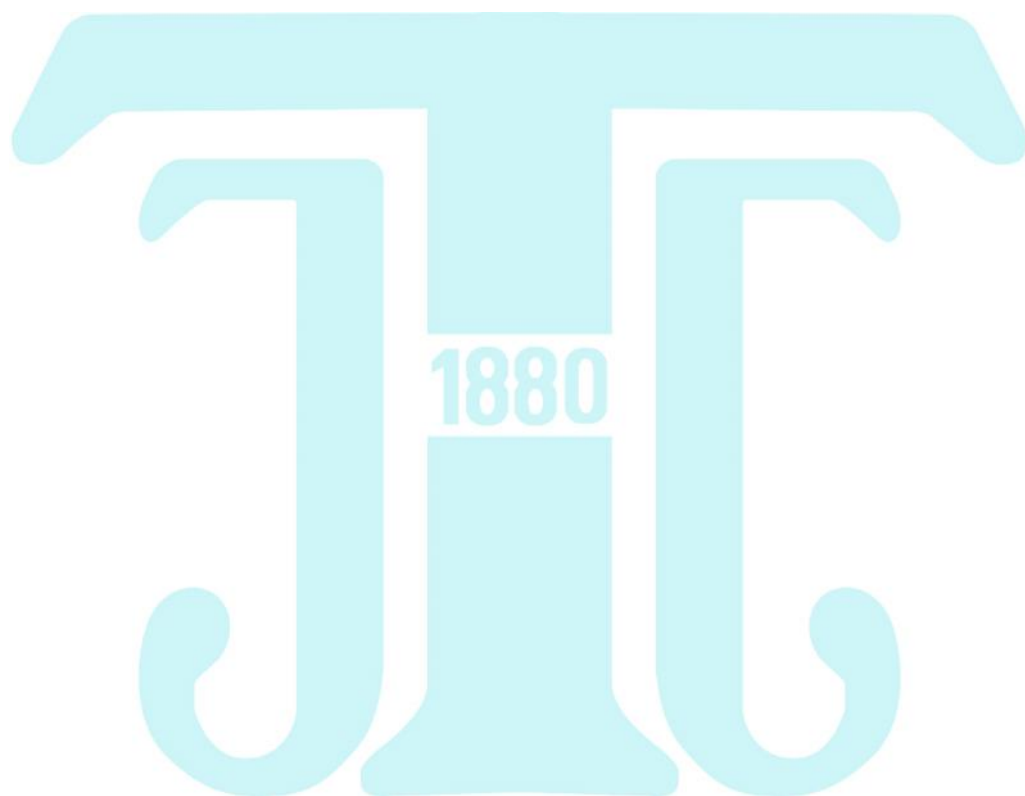
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

PERSONAGES

(1 dame – 1 heer)

HIJ

ZIJ

ZIJ : De mensen zeggen veel. Maar gelooft mij, nieverans was de werkmán zo de slaaf van de bazen als in Hoek en Noeveren, in Hellegat, in Niel en op Kallebeek. In de stad valt ge niet zo op tussen de grote hoop. Ge kunt er uw eigen verstoppen. Maar hier kende iedereen iedereen. Den baas wist de naam van al zijn volk. En hij kende alle andere steenbakkers. Dat was familie, de bazen, gelijk wij, of het scheelde niet veel. Den ene was katholiek en den andere liberaal. Maar als het erop aankwam, waren het twee handen op enen buik. "Houdt gij ze stom", zegden ze tegeneen, "dan hou ik ze arm." Potjeerd steken, dat gebeurde in de winter. De mannen staken met speciaal schuppen schijfkes potjeerd af. Ge hadt daar veel force voor nodig. Dan smeten ze de potjeerd samen op grote hopen. In maart legden ze daar een laagske zavel over. Dan droogde de potjeerd niet uit. In april begost het werk in 't geleeg. Het duurde tot eind september of begin oktober. Wij wierden betaald per sloop. Bij ons waren dat dertienduizend stenen. 'Ne goeie steenmaker kon op 'nen dag achtduizend stenen vormen. Maar wat dat hij daar mee verdiende, was niet genoeg om zijn buik van vol te eten.

HIJ : Daarom moesten het vrouwvolk en de kinderen mee. Onze va, ons moe en ikke - ik was den oudste - gingen al om drij uur 's morgens naar 't geleeg. Onze va droeg mij op zijne rug en ik sliep. Ze maakten mij wakker met 'ne natten doek. En dan maar werken. Wij moesten dikwijls commissies doen. Jenever halen. En dan mochten we ook eens drinken. We waren niet thuis voor negen of tien uur 's avonds. Den eersten dag dat we gingen werken, maakten de gasten die wat ouder waren, ons keizer. In de schaft trokken ze ons broek uit en smeerden ons gat vol machienvet, terwijl dat d'ander er stonden op te zien. Maar dat was minder erg dan de pijn in onze rug van met stenen te sleuren. Die pijn, dat was of die van heel uw leven nooit meer ging overgaan. En bij veel van ons ging ze ook nooit over. Ons Romanie, dat was mijn oudste zuster, had ook veel last van hare rug. "Dat is van er op te liggen," zei onze va. Hij kon ons Romanie niet uitstaan. "Met uw gat draaien, dat is al wat dat gij kunt," zei hem. Ik verstond dan niet: hoe kondt ge nu zeer hebben van te liggen? En wie draaide er nu met zijn gat? Ik probeerde het, maar het ging niet. Ik was zot van ons Romanie. Toen dat wij heel

klein waren, mijn broerkens en mijn zusterkens en ikke, toen zorgde zij voor ons terwijl dat de oudsten met ons moe en ons va gingen werken. Maar toen dat zij een jaar of twaalf was, ging zij ook, en dan nam ons Mie het over. Tot dat het aan haren toer was, enzovoort.

ZIJ : Den jeerdmaker, dikwijls 'nen oude werkman, maakte de potjeerd soepel. Hij kapte er water op en mengelde de potjeerd en de zavel ondereen. Dan wier de potjeerd op wagonnekes geladen. De opzetsters, dat waren jonge vrouwen. Die zetten de potjeerd op de tafel van de steenmaker. Dat was een sterke tafel in hout. De steenmaker rolde de klompen potaarde over en weer om ze soepel te maken. Daarna sloeg hij ze met veel force in de vorm. 't Geen dat daar dan uitkwam, dat was 'ne vormeling. In de geburen van de steentafel, daar kondt ge ons altijd vinden - allez, toen dat we nog kinderen waren. Wij droegen af: we legden de vormelingen in schoon rijen nevenseen op de droogplaats. Wij liepen den helen tijd over en weer; we hadden bijkans nooit genen tijd om uit te rusten. En altijd bukken. Als de stenen droog genoeg waren, dan brachten wij ze naar de logie. Daar zetten ander vrouwen ze boveenen op rekken van dennenhout. De stenen bleven in de logie tot dat ze wit zagen van de droogte. Dikwijls mocht 'ne steenmaker maar beginnen als hij voor zijn eigen gammers en afdragers kon zorgen - dat wilt zeggen: als hij een vrouw én grote dochters én klein kinderen had. Om genoeg te verdienen voor eten te kunnen kopen, werd er gewerkt van de maandagmorgend tot de zaterdagavond. In de zomer dan ging het nog - 't is te zeggen: als alleman lange dagen maakte. Wij woonden allemaal in een huiske van den baas. Ge moest dus niet proberen om van werk te veranderen, want dan vloogt ge direct uit uw kot. Het waren klein huizekens, tegeneen geplakt in lange rijen, dichtbij het geleege. Ge kreeg er gedurig de smoor van de ovens binnen - smoor die dat naar zwavel rook. Stromend water hadden wij niet en 'nen afloop ook niet: wij kaptten alles op straat. Dat bleef daar dan staan, in grote plassen. Er lagen geen kasseien. Als ons moe hare was wilde drogen, dan moest ze hem daar hangen, want 'nen hof hadden we niet, en ook geen koer. Het gemak, dat was in het beste geval een plank met een gat in - ge kent dat (allez, toch van horen

zeggen). De gemakken stonden van achter, ook nevenseen, gelijk de huizekens. De voorplaats diende voor alles, voor keuken en voor eetplaats en we wasten er ons eigen. Boven was er een mansarde. Ge kondt erop door een valdeur. Onze va had er met hout twee kamerkens gemaakt: één voor de kinderen en één voor hem en ons moe. Maar wij hoorden hun iedere keer bezig.

HIJ : Er waren er die het niet volhielden. Jonge gasten die van den enen dag op den andere weg waren, en waar dat ge dan later van hoordet dat ze aan de dok werkten in Antwerpen, of dat ze bij het leger waren gegaan. En meiskes. Meestal kwamen die nooit terug. "Z' is gaan dienen in de stad," zei hun moe dan. Daar trapte niemand in. "t Hangt er maar van af wat dat ge onder dienen verstaat," wierd er gezegd. Ik heb het zelf gehoord, toen ons Romanie het afstapte. Op 'nen dag was ze door een van de meestergasten naar het huis van den ouwe Peeters gestuurd. Dat was één van de grootste bazen van de streek. Ons Romanie moest er iets gaan vragen of gaan zeggen en den ouwe Peeters kreeg haar in de gaten. Vanaf dan mocht ze zo dikwijls komen als dat ze wilde. Ze had ineens schoon zondagse kleren, veel schoner dan die van gelijk wie in de straat. Soms deed ze die aan in 't midden van de week en dan trok ze er van onder tot 's avonds laat. Op 'ne schonen dag wilde ze niet meer naar 't geleege.

ZIJ : Nooit nie meer.

HIJ : Ons ma bleiten; onze va koleirig. Zijde-gij soms op uwe kop gevallen? zei hem.

ZIJ : Ikke? Ikke? Ik ben hier den enige mens die nie op zijne kop is gevallen. Gij kunt niks anders dan met uw vuil poten in die potjeerd zitten, maar ikke wel. Vraagt maar aan meneer Peeters!

HIJ : Gij hoer! Er vielen motten. Ons Romanie had een blauw oog. Maar teruggaan, geen denken aan. Ze bleef een paar dagen thuis en dan ineens, op 'nen dinsdagmorgen, was ze weg. Mie Janssens van over de deur zei dat ze haar in alle vroegte met pak en zak naar de kaai had zien lopen. Daar lag 'nen boot die naar Brussel vertrok, dacht ze.

ZIJ : Heb ik u al verteld van mijnheer Emile Van Reeth? Dat was den deftigste meneer van de streek - of het grootste crapuul: het is maar hoe dat ge het beziet. Steenbakker,

daarop schepen en dan burgemeester van Boom en lid van de Kamer, ge weet wel, in Brussel. Daar wisten ze heel goed hoe dat wij leefden. Niet dat ze daar wakker van lagen. Maar af en toe vonden ze het toch nodig om te zeggen dat het niet mocht zijn. Dan was Van Reeth er niet gaarne bij. Hij maakte van zijn gat en probeerde hun wijs te maken dat er in heel Boom geen huis van minder dan veertig vierkante meters stond. Maar ge ziet van hier dat die ander hoge heren dat geloofden: er waren er te veel die Van Reeth zijn bakkes niet konden zien. En die zeiden:

HIJ : Doet geen moeite, een vogeltje heeft ons verteld dat uw eigen huizekens maar vijfentwintig vierkante meters zijn.

ZIJ : Van Reeth kwaad, natuurlijk. De Werker - dat was de gazet van de socialisten - had al eens 'ne keer geschreven: "De huizen toebehorende aan burgemeester Van Reeth zijn te slecht om verkens te logeren."

HIJ : Allemaal leugens!

ZIJ : Dat was Van Reeth.

HIJ : In Antwerpen staan nog veel kleiner huizekens dan die van mij!

ZIJ : Daarop zei Daens, die zwartrok van Aalst:

HIJ : Ik weet wat ik zeg, mijnheer Van Reeth. In uw gemeente zijn er vele vuile en ongezonde woningen. Dat die er ook in Antwerpen zijn, verschoont u niet: met een vuilen doek kunt gij u niet wassen.

ZIJ : Zo 'ne kop kreeg Van Reeth. Maar 't was nog niet gedaan. 'Ne zekeren Terwagne deed er nog een schepken bovenop.

HIJ : Ahum!

ZIJ : Zei hem.

HIJ : Enkele dagen geleden heb ik geconstateerd dat de burgemeester van Boom herstellingen heeft laten uitvoeren aan de sanitaire installaties...

ZIJ : Schoon, hé, sanitaire installaties?

HIJ : ...van zijn huizen. Maar al zijn de muren hersteld, de deuren van de toiletten ontbreken nog. In naam van de openbare zeden vraag ik mijnheer Van Reeth de gemakken van zijn huurders van deuren te voorzien!